

บทที่ 2

อุทยานแห่งชาติศรีลานนา

ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลสภาพโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติศรีลานนา 2) ประวัติความเป็นมา 3) สถานที่ตั้งและอาณาเขต 4) ลักษณะภูมิประเทศ 5) ลักษณะภูมิอากาศ และ 6) ทรัพยากรในเขตอุทยานฯ ซึ่งข้อมูลต่างๆ ได้มาจากการรวบรวมจากเอกสาร และการสอบถามจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติศรีลานนา รายละเอียดในแต่ละหัวข้อมีดังนี้

2.1 สภาพโดยทั่วไป

อุทยานแห่งชาติศรีลานนา มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอเชียงดาว อำเภอพร้าวและอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์และเป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำปิงตอนบน มีสัตว์ป่านานาชนิด และจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตกตาดหิน อ่างเก็บน้ำของเขื่อนแม่งัด เป็นอุทยานแห่งชาติ 1 ในจำนวน 5 แห่ง ของโครงการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเพื่อการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชน 5 รอบ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 มีเนื้อที่ประมาณ 1,406 ตารางกิโลเมตร หรือ 878,750 ไร่ (เอกสารเผยแพร่อุทยานแห่งชาติศรีลานนา, 2546) โดยแบ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม ป่าไม้ แหล่งน้ำ และอื่นๆ ดังนี้ (ตาราง 2.1)

1) พื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย 20,421 ไร่ หรือ ร้อยละ 2.32 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมด ได้แก่ หมู่บ้านบนที่ราบ ร้อยละ 2.05 ที่สูง ร้อยละ 0.26 และพื้นที่ราชการและสถาบันต่างๆ ร้อยละ 0.01

2) พื้นที่เกษตรกรรม 10,861 ไร่ หรือ ร้อยละ 1.23 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่นาข้าว ร้อยละ 34.15 ไร่ - ไร่ร้าง พืชไร่ผสม ไร่หมุนเวียน และไร่หมุนเวียนผสม รวม ร้อยละ 30.08 และเป็นพื้นที่ไม้ผล ไม้ผลผสม รวมร้อยละ 35.77 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด

3) พื้นที่ป่าไม้ 840,032 ไร่ หรือร้อยละ 95.60 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ผลัดใบเสื่อมโทรม ร้อยละ 0.52 ป่าดิบเขา ร้อยละ 17.74 ป่าสนเขา ร้อยละ 5.98 ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม ร้อยละ 9.40 ป่าเบญจพรรณ 21.93 ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง 38.55 นอกจากนี้เป็นพื้นที่สวนป่า สวนป่าผสม วนเกษตร และป่าเสื่อมโทรม รวมร้อยละ 1.46 ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด

4) พื้นที่แหล่งน้ำ 6,633 ไร่ หรือ ร้อยละ 0.75 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ บึง ร้อยละ 2.67 และพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 97.33 ของพื้นที่แหล่งน้ำทั้งหมด

5) พื้นที่อื่นๆ 803 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่ไม้พุ่มหรือ ทุ่งหญ้าสลับ ไม้พุ่ม

ตาราง 2.1 ประเภทพื้นที่ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท	เนื้อที่	ร้อยละ
พื้นที่ที่อยู่อาศัย	20,421	2.32
พื้นที่เกษตรกรรม	10,861	1.23
พื้นที่ป่าไม้	840,032	95.60
พื้นที่แหล่งน้ำ	6,633	0.76
อื่นๆ	803	0.09
รวม	878,750	100.00

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545

2.2 ประวัติความเป็นมา

เดิมบริเวณที่ดินป่าเชียงดาว ป่าแม่จัด และป่าแม่แตง จัดเป็นป่าต้นน้ำลำธารชั้น 1 ตามมติ คณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2518 และเป็นป่าปิดตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 9 มกราคม 2522 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2524 กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 280/2524 ลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2524 ให้นายสันติ สีกุลลาบ นักวิชาการป่าไม้ 4 ออกไปสำรวจและเก็บข้อมูล พื้นที่ป่าบริเวณคอยเวียงผา จังหวัดเชียงใหม่ ตามที่ นายอรุณ ตำรวจกิจ มีจดหมายลงวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2524 ถึง อธิบดีกรมป่าไม้ และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2526 กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 1/2526 ลงวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2526 ให้นายไมตรี อนุกุลเรือง เจ้าพนักงานป่าไม้ 3 ไปสำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมบริเวณคอยเวียงผา และบริเวณน้ำค่อมอนไหล จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งต่อมากองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 293/2528 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 ให้นายอรุณ เหลียว-วนวัฒน์ นักวิชาการป่าไม้ 4 ไปดำเนินการสำรวจและจัดตั้งบริเวณป่าแม่กอง ป่าแม่จัด ป่าเชียงดาว และป่าฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอุทยานแห่งชาติ ผลการสำรวจตามรายงานหนังสือที่ กษ 0713(คก)/1 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า พื้นที่การสำรวจทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ป่าแม่แตง (บางส่วน) ป่าแม่จัด (บางส่วน) และป่าเชียงดาว (บางส่วน) มีสภาพป่าและธรรมชาติเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ

กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้นำเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2529 เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2529 เห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้งพื้นที่บริเวณป่าเหนืออ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 5 รอบ กองอุทยานแห่งชาติ ได้จัดตั้งบริเวณดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยใช้ชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติศรีลานนา” และเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ได้เดินทางตรวจเยี่ยมอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่ เห็นชอบกับโครงการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ดังกล่าว ทั้งนี้มีบัญชาและกำกับว่า “ให้ดูแลรักษาป่าให้ดีอย่าปล่อยให้มีการบุกรุกทำลายจนสภาพป่าไม้ธรรมชาติอันสวยงาม และสิ่งแวดล้อมต้องสูญเสียไป” ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบโครงการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ เพื่อเฉลิมพระเกียรติแล้วตามหนังสือสำนักเลขาธิการรัฐมนตรี ที่ นร 0202 / 21487 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

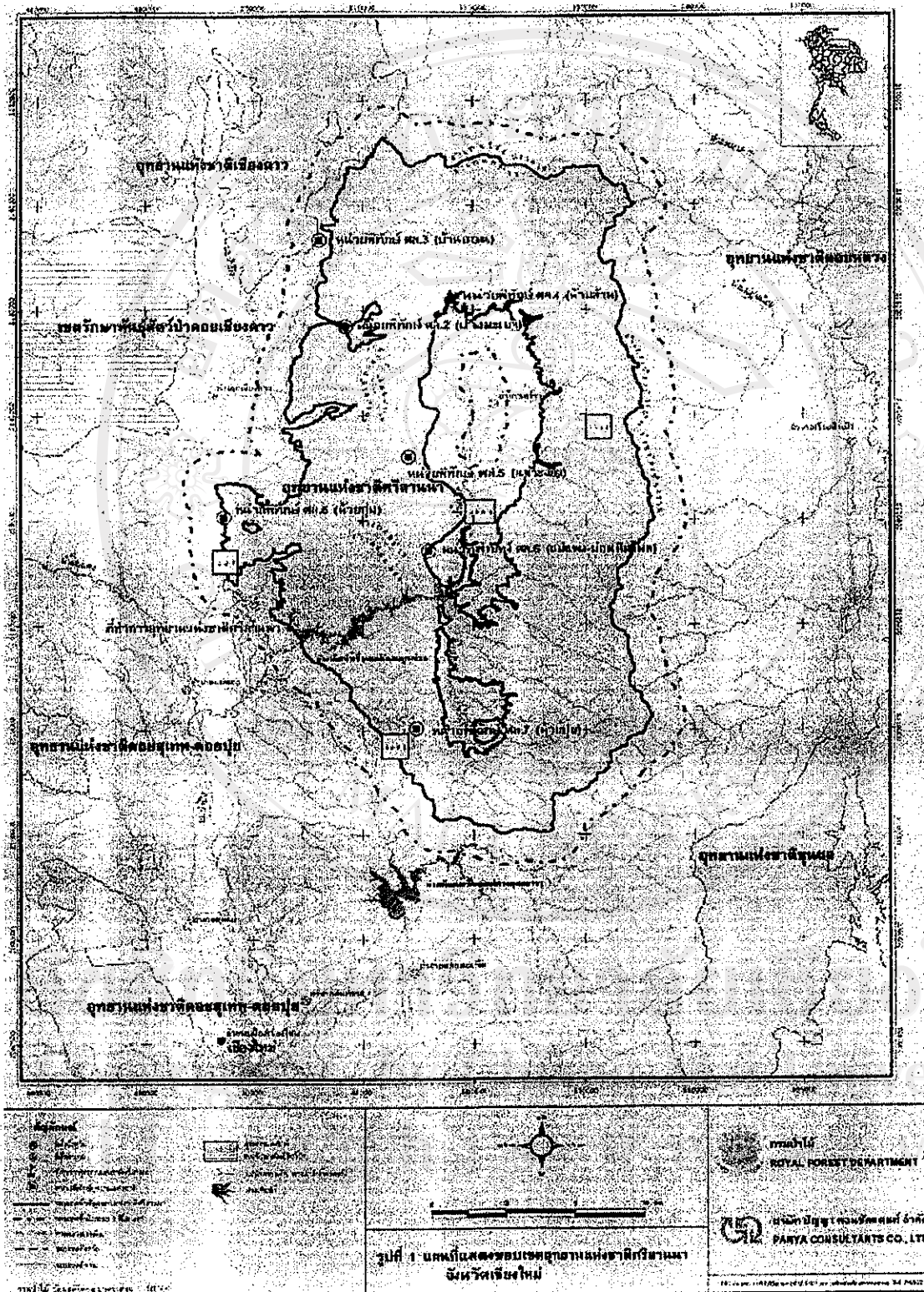
ปัจจุบันส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ดำเนินการออกประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเชียงดาว ป่าแม่จัด และป่าแม่แตง ในท้องที่ตำบลบึงโค้ง ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่ยะ อำเภอเชียงดาว ตำบลสันทราย ตำบลป่าไผ่ ตำบลบ้านโป่ง ตำบลน้ำแพร่ ตำบลป่าดู่ ตำบลแม่แวน ตำบลแม่บึง ตำบลโสร่งขอด อำเภอพร้าว ตำบลบ้านเป้า ตำบลช่อแล ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แล้ว โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2532 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 60 ของประเทศ และเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาคเหนือ หรือใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศ

2.3 สถานที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติศรีลานนาตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งเหนือที่ 19 องศา ถึง 19 องศา 36 ลิปดา เส้นแวงตะวันออกที่ 98 องศา 57 ลิปดา ถึง 99 องศา 48 ลิปดา ครอบคลุม 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพร้าว เชียงดาว และแม่แตง (รูป 2.1) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จดอุทยานแห่งชาติคอยแวียงผา อำเภอไชยปราการ
ทิศใต้	จดอำเภอคอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง
ทิศตะวันออก	จดอำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย
ทิศตะวันตก	จดอำเภอแม่แตง อำเภอเชียงดาว แม่บ้านโป่ง

รูป 2.1 แผนที่แสดงขอบเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545

2.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาผีปันน้ำ สูงสลับซับซ้อนติดต่อกันกว้างขวาง เป็นป่าผืนใหญ่ในแนวเหนือใต้ เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำแม่จัด ซึ่งอยู่เหนือเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล มีลำห้วยลำธารต่างๆ มากมายไหลลงสู่ลำน้ำแม่จัด ทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้มีลำห้วยต่างๆ ไหลลงสู่แม่น้ำปิง โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 400 – 1,600 เมตร จุดสูงสุดอยู่ที่บ้านม่อนหินไหล หมู่ 9 ตำบลแม่ปิง ส่วนใหญ่ดินจะมีลักษณะเป็นดินร่วนมีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ดีดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง บางส่วนก็เกิดจากการสลายตัวของหินทรายหินปูน และหินดินดาน บริเวณอุทยานฯ ครอบคลุมลุ่มน้ำแม่จัดทั้งหมด ตรงกลางเป็นที่ราบสลับเนินเขาเตี้ย ได้ถูกกันออกเป็นที่ทำกินของราษฎร ตำบลและหมู่บ้านต่างๆ มีรูปร่างเป็นวงรอบคล้ายไข้อยู่บริเวณกลางอุทยานฯ

2.5 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จัดอยู่ในภูมิอากาศแบบฝนตกชุกสลับแห้งแล้งในเขตร้อน แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ

- 1) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – เดือนตุลาคม
- 2) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – เดือนกุมภาพันธ์
- 3) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – เดือนเมษายน

ปริมาณน้ำฝน จากสถิติของสถานีวัดน้ำฝน อำเภอแม่แตง ในรอบ 46 ปี (พ.ศ. 2495 – 2541) พบว่าบริเวณแถบนี้มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยรายปี 1,156.26 มิลลิเมตร

อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งพื้นที่ 25.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 28.8 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน ต่ำสุดเฉลี่ย 20.8 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม ช่วงอุณหภูมิต่ำสุดถึงสูงสุดในรอบ 30 ปี (พ.ศ.2511 – 2541) มีค่าระหว่าง 3.7 – 41.4 องศาเซลเซียส (กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545)

2.6 ทรัพยากรในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา

อุทยานแห่งชาติศรีลานนา เป็นอุทยานที่มีเนื้อที่ขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย อันได้แก่ ทรัพยากรพืช สัตว์ป่า น้ำ และแหล่งศึกษาธรรมชาติ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมที่หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.6.1 ทรัพยากรพืช

เนื่องจากเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ครอบคลุม 3 อำเภอ คือ พื้นที่อำเภอพร้าว เชียงดาว และแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ชนิดป่าและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ผันแปรไปตามท้องที่และตามความสูงจากระดับน้ำทะเล สภาพป่าประกอบด้วยป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา ป่าสนเขา และอื่นๆ(ตาราง 2.2) มีไม้มีน่านาชนิด ได้แก่ ไม้ยาง กะบาก ยมหอม อบเชย ตะเคียนทอง ตะแบก สัก แดง ประคู้ กะบก เต็ง รัง เหียง พลวง ชิงชัน เป็นต้น ไม้พื้นล่างจะเป็นไม้ไผ่หลายชนิด ปาล์มต่าง ๆ เฟิร์น และไม้ตระกูลก้อสกุลต่าง ๆ เช่น ก้อเคียว ก้อตาหนู เป็นต้น

ตาราง 2.2 ประเภทของสังคมพืชในอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่

สังคมพืช	พื้นที่	ร้อยละ
ป่าเต็งรัง	395,437	45.0
ป่าดิบแล้ง	219,687	25.0
ป่าเบญจพรรณ	128,298	14.6
ป่าดิบเขา	87,875	10
ป่าสนเขา	4,393	0.5
อื่นๆ (ไร่ร้าง, สวนป่า, แหล่งน้ำ ฯลฯ)	43,060	4.9
รวม	878,750	100

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545

คุณค่าของทรัพยากรพืช

1) ความสำคัญของสังคมพืชที่มีต่อระบบนิเวศ

การปกคลุมของพืชในพื้นที่ป่ามีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทั้งหมดของกายภาพและชีวภาพ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ที่หลบภัย แหล่งขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ตลอดจนเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ทำให้กลไกทางระบบนิเวศ อัน ได้แก่ การหมุนเวียนของธาตุอาหาร น้ำ อากาศ และวงจรชีวิตภายในในระบบนิเวศสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีสังคมพืชหลักกระจายอยู่หลายประเภท ทั้งนี้การปกคลุมของป่าดังกล่าวมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อระบบนิเวศเป็นอย่างมาก

2) เป็นแหล่งอาหาร

ป่าไม้ในอุทยานฯ เป็นสังคมพืชที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ โดยมีพันธุ์พืชในป่าเต็งรัง อย่างน้อย 70 ชนิด ป่าเบญจพรรณ 130 ชนิด ป่าดิบแล้ง 191 ชนิด ป่าสนเขา 57 ชนิด

และป่าดิบเขา 137 ชนิด อีกทั้งผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า เช่น เนื้อสัตว์ น้ำผึ้ง สามารถนำมาบริโภคได้ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ

3) เป็นแหล่งสมุนไพร/ยารักษาโรค

ในพรรณไม้ที่ปรากฏอยู่นั้น ข้อมปรากพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยารักษาโรค และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาสุขภาพตามแบบการแพทย์แผนไทย คือการใช้พืชสมุนไพร อาหารสมุนไพร และยา ตามวิถีธรรมชาติ โดยการรับประทานสด ดิบ เป็นต้น

4) เป็นแหล่งพันธุกรรมพืช

การเป็นแหล่งอนุรักษ์ของอุทยานฯ ซึ่งมีกฎหมายข้อบังคับห้ามนำทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากป่าออกนอกพื้นที่อุทยานฯ นั้น เป็นการสงวนรักษาพันธุ์พืชไว้ในแหล่งกำเนิดเดิมตามธรรมชาติ เพื่อเก็บและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในยามจำเป็น

5) เป็นแหล่งนันทนาการและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

การเดินป่ากับธรรมชาติ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า รวมถึงระบบนิเวศธรรมชาติ ตลอดจนเป็นการผ่อนคลายและพักผ่อนหย่อนใจของผู้ที่ได้เข้ามาสัมผัส กิจกรรมที่กระทำได้ในอุทยาน เช่น การเที่ยวชมสภาพป่า การดูนก การถ่ายภาพ การพักผ่อน และพายเรือ เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ และประทับใจ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่จะผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าของประเทศได้มากยิ่งขึ้น

2.6.2 ทรัพยากรสัตว์ป่า

สภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าได้รับอิทธิพลจากความหลากหลายทางด้านพืชพรรณ ทำให้อุทยานฯ มีพันธุ์สัตว์ป่าหลายชนิด สามารถแยกออกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา ดังตาราง 2.3

ตาราง 2.3 ทรัพยากรสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่

ประเภทสัตว์ป่า	อันดับ	วงศ์	ชนิด	สำรวจพบ โดยตรง (ชนิด)
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	9	26	65	11
นก	11	33	117	108
สัตว์เลื้อยคลาน	2	12	20	15
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	2	6	33	7
ปลา	6	15	40	21
รวม	30	92	275	162

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545

บริเวณที่พบสัตว์

1) บริเวณป่าไม้ผลัดใบ

เป็นป่าที่มีเรือนยอดและไม้พื้นล่างค่อนข้างหนาแน่น ในป่าดิบแล้ง ป่าสนเขา และป่าดิบเขา ป่าทั้ง 3 ประเภทนี้มีพันธุ์ไม้ ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์ป่า ได้แก่ หว่า มะเดื่อ มะขามป้อม มะไฟ และสนสามใบ เป็นต้น และยังมีไม้พุ่มที่เป็นแหล่งหลบภัยและเป็นแหล่งสร้างรัง วางไข่ของ นกชนิดต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สัตว์ป่าที่พบในบริเวณดังกล่าวได้แก่ อีเก้ง นกปลีกกล้วยเล้ก นก แฉงแขวหางบัวใหญ่ นกนางแอ่นบ้าน นกปรอดหัวโขน นกพญาไฟใหญ่ กิ้งก่าแก้ว งูสิงบ้าน เป็นต้น

2) บริเวณป่าผลัดใบ

ได้แก่ ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ เป็นป่าที่ปกคลุมพื้นที่ของอุทยานฯ มากที่สุด พบกระจายโดยรอบพื้นที่อุทยานฯ มีพันธุ์ไม้ขึ้นอยู่หลายชนิดที่เป็นอาหารของสัตว์ป่า ได้แก่ ไทร มะม่วงป่า มะกอบป่า ใผ่ ส้าน และหญ้า เป็นต้น จึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับสัตว์กินพืช ได้แก่ กระต่ายป่า หมูป่า นกเค้าดินทุ่ง นกกินแมลงออกเหลือง นกโพระดกคอกสีฟ้า สัตว์เลื้อยคลานที่พบได้แก่ จิ้งเหลนหลากหลาย งูเขียวร่อน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ได้แก่ กบอ่องข้างลาย เขียดตะปาด เป็นต้น

3) บริเวณยอดเขา หินผา และถ้ำ

บริเวณนี้เป็นภูเขาหินปูนมีสังคมพืชบนหน้าผาปกคลุมตามซอกหิน ลำธาร และถ้ำ มีอากาศชุ่มชื้นเกือบตลอดปี สัตว์ป่าที่พบบริเวณถ้ำส่วนใหญ่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำพวก ค้างคาว ได้แก่ ค้างคาวขอบหูขาวกลาง ค้างคาวหน้ายาวใหญ่ ค้างคาวสามศร เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าอื่นๆ ที่พบได้แก่ ลิงวอก และกระรอกหลากสี เป็นต้น

4) บริเวณทุ่งหญ้าและบริเวณใกล้เคียงพื้นที่เกษตรกรรม

บริเวณเขตชุมชนและพื้นที่ทำกินของราษฎรมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและในพื้นที่อุทยานฯ พบทุ่งหญ้ากระจายอยู่เป็นหย่อมๆ เกิดจากการตัดฟันป่าเพื่อปลูกพืช และปล่อยให้ทิ้งให้รกร้างว่างเปล่า บางแห่งมีพันธุ์ไม้เบิกนำขึ้นอยู่ สภาพป่าจึงเหมาะกับสัตว์ป่าขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่ปรับตัวได้ดี สัตว์ป่าที่พบ เช่น หมูป่า กระแตเหนืออันกลาง เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ กิ้งก่าสวน ตุ๊กแกบ้าน และจิ้งเหลนบ้าน เป็นต้น สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ได้แก่ กบนา คางคกบ้าน กบอ่องข้างลาย กบหนอง เขียดตะปาด เป็นต้น

5) บริเวณที่ลุ่มและแหล่งน้ำ

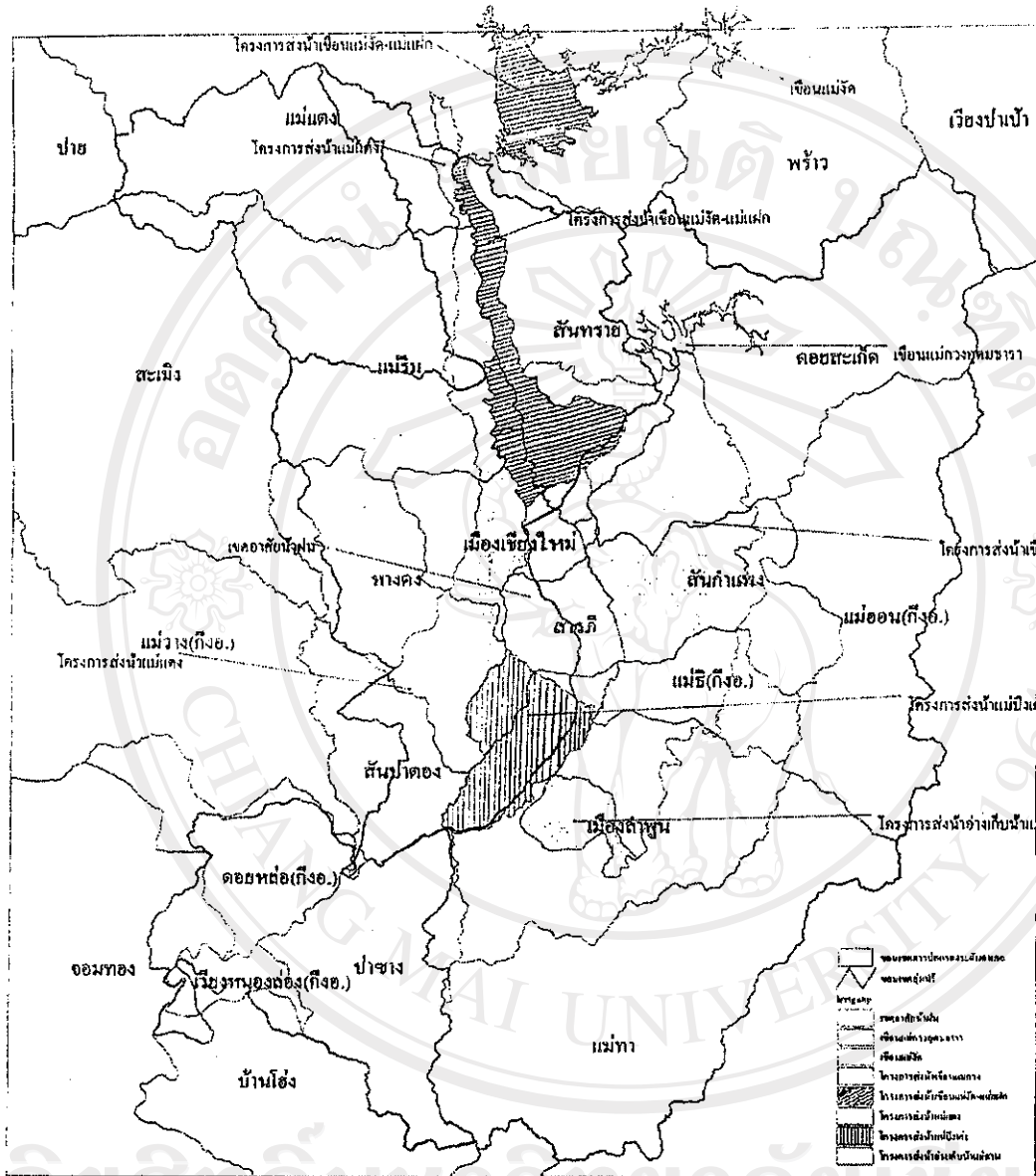
ในเขตอุทยานฯ มีลำห้วยลำธารกระจายทั่วพื้นที่ ทั้งที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี และมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน รวมทั้งมีอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลในพื้นที่ สามารถเป็นแหล่งที่อยู่

อาศัยและกินของสัตว์น้ำและสัตว์ป่าได้ดี สัตว์ที่พบ ได้แก่ นกกระเต็นน้อย นกเป็ดแดง กบนา กบหนอง เป็นต้น ปลาที่พบ ได้แก่ ปลาจาด ปลาแม่แปบ ปลาซิว ปลานู เป็นต้น และบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดชาวบ้านสามารถเข้ามาจับสัตว์น้ำในบริเวณที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้เพื่อทำการประมงน้ำจืดได้

2.6.3 ทรัพยากรน้ำ

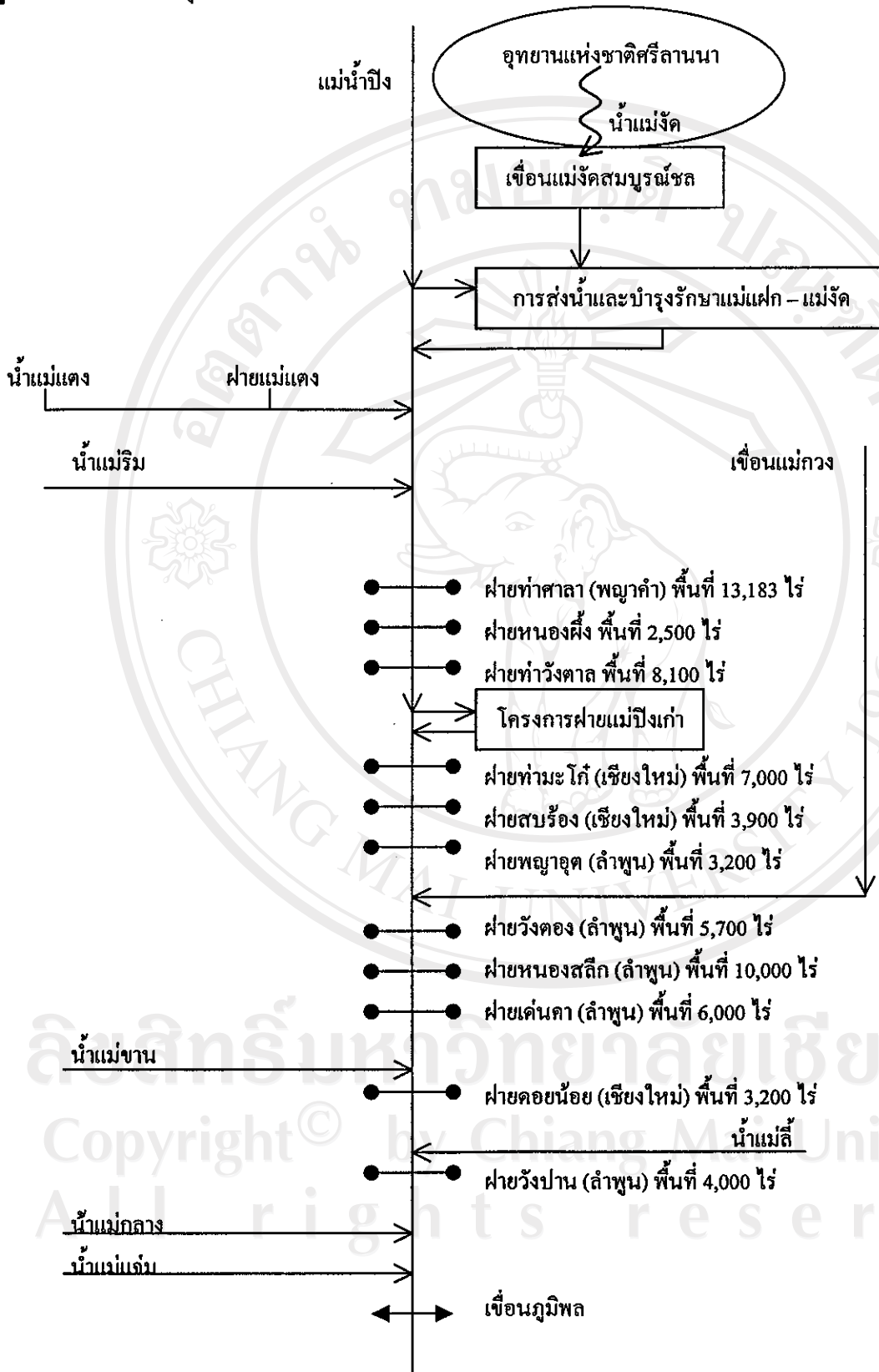
พื้นที่อุทยานฯ อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งัด (รูป 2.1) ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งัดมีขนาดประมาณ 1,373 ตารางกิโลเมตร มีลำน้ำแม่งัดเป็นลำน้ำสายหลัก และถือเป็นลำน้ำสาขาใหญ่ที่สำคัญของต้นน้ำแม่ปิง มีต้นน้ำอยู่ที่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ลำน้ำแม่งัด มีลำห้วยหลายสาย เช่น ห้วยแม่ขอด ห้วยแม่ปิ้ง ห้วยแม่แวนหลวง ห้วยแม่สระรวม ห้วยแม่โก้น เป็นต้น ลำน้ำแม่งัดมีความยาวทั้งหมดนับจากต้นน้ำจนถึงจุดบรรจบกับน้ำปิงบริเวณบ้านซ้อแล อำเภอแม่แตง ประมาณ 88 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกสูงสลับซับซ้อนทอดตัวยาวจากแนวเหนือ – ใต้ บริเวณขอบเขตลุ่มน้ำมีเทือกเขาเรียบสลับต่อเนื่อง โดยทางทิศเหนือของอำเภอพร้าว มีคอยผาเกียง ทิศตะวันตกมีคอยขุนโก้น คอยแม่ระยอง ทิศตะวันออกและทิศตะวันออกเฉียงใต้มีคอยเวียงผา คอยหลวง คอยปุย และคอยปันทา โดยทางด้านทิศตะวันออกยึดแนวสันคอยเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ บริเวณกลางพื้นที่เหนือเขื่อนแม่งัดฯ ได้แก่ ที่ราบอำเภอพร้าว ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ได้มีการก่อสร้างเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลปิดกั้นลำน้ำแม่งัด ที่บ้านแม่วะ ตำบลซ้อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนืออ่างประมาณ 1,281 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,300 – 1,350 มม./ปี ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 13.19 ลูกบาศก์เมตร/วินาที ปริมาณน้ำตลอดทั้งปี ประมาณ 406 ล้านลูกบาศก์เมตร (เอกสารเผยแพร่โครงการเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล, 2545) เอื้อประโยชน์ต่อการชลประทานเป็นอย่างมาก คือ สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกในที่ราบเชิงเขาทั้งสองฝั่งของลำน้ำแม่งัด อยู่ในท้องที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 29,116 ไร่ และเป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่แน่นอนให้แก่พื้นที่ชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่งัด 70,000 ไร่ พื้นที่ชลประทาน โครงการแม่ปิงเก่า 45,863 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกของราษฎรอีก 34,683 ไร่ รวมพื้นที่ได้รับประโยชน์จำนวน 179,662 ไร่ สามารถแสดงขอบเขตพื้นที่ต่างๆ ที่ได้รับประโยชน์จากลำน้ำแม่งัดได้ดังรูป 2.2 และ 2.3

รูป 2.2 ขอบเขตพื้นที่ที่ได้รับน้ำชลประทานในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

ที่มา : โครงการประเมินและจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน, 2544

รูป 2.3 สภาพน้ำในกลุ่มน้ำปิงตอนบน

ที่มา : สำนักชลประทานที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่, 2546

ดังนั้นพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำเพื่อการเกษตรที่มีแหล่งกำเนิดจากอุทยานแห่งชาติศรีลานนา มีรายละเอียดดังนี้

1) ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา

เกษตรกรที่อยู่ในเขตอุทยานฯ สามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตรได้จากลำน้ำที่อยู่ในเขตอุทยาน โดยมีครัวเรือนอาศัยอยู่ทั้งหมด 23 หมู่บ้าน ประกอบด้วย อำเภอพร้าว 16 หมู่บ้าน อำเภอเชียงดาว 6 หมู่บ้าน อำเภอแม่แตง 1 หมู่บ้าน

2) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด

โครงการฯ ตั้งอยู่เลขที่ 61 หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักชลประทานที่ 1 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ระยะที่ 1 ก่อสร้างโครงการฯ แม่แฝก เริ่มปี พ.ศ.2472 เสร็จสมบูรณ์ปี พ.ศ.2479

ระยะที่ 2 ก่อสร้างโครงการฯ แม่จัด เริ่มปี พ.ศ.2520 เสร็จสมบูรณ์ปี พ.ศ.2528

2.1) ลักษณะทั่วไปของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด เป็นโครงการชลประทาน 2 ประเภท คือ ประเภททดน้ำ และประเภทเก็บกักน้ำ

(1) ประเภททดน้ำ

ได้ก่อสร้างฝายหินรูปรีชา (ฝายแม่แฝก) ในแม่น้ำปิงที่บ้านสหกรณ์ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หรือที่บ้านหนองกอก ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พิกัด 47Q MB 955 – 120 แผนที่ระวาง 4747 II เริ่มก่อสร้างปี พ.ศ.2472 เสร็จสมบูรณ์ปี พ.ศ.2479 แต่สำหรับการส่งน้ำได้เริ่มส่งน้ำต้นปี พ.ศ.2478 เป็นฝายหินก่อแกนดินเหนียว มีสันฝายเป็นลักษณะ Broad Crest มีความยาว 89.30 เมตร และมีความสูงของฝาย 3.10 เมตร ค่าก่อสร้างทั้งโครงการเป็นเงิน 1.2 ล้านบาท พื้นที่ส่งน้ำเป็นพื้นที่เพาะปลูกในที่ราบเชิงเขาฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง อยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 70,000 ไร่

(2) ประเภทเก็บกักน้ำ

ได้ก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลปิดกั้นลำน้ำแม่จัด ที่บ้านแม่วะ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พิกัด 47Q NBO44 – 185 แผนที่ระวาง 4847 III เริ่มก่อสร้างปี พ.ศ.2520 เสร็จสมบูรณ์ปี พ.ศ.2528 ค่าก่อสร้างทั้งโครงการเป็นเงิน 1,140 ล้านบาท เก็บกักน้ำได้ 265 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถอำนวยความสะดวกประโยชน์เพื่อการชลประทาน คือ ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก

ในที่ราบเชิงเขาทั้งสองฝั่งของลำน้ำแม่จัด อยู่ในท้องที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 29,116 ไร่ และเป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่แน่นอนให้แก่พื้นที่ชลประทานโครงการฯ แม่แฝก 70,000 ไร่ พื้นที่ชลประทาน โครงการชลประทานแม่ปิงเก่า 45,863 ไร่ และพื้นที่ชลประทานของฝ่ายราษฎรในลำน้ำปิง มีพื้นที่ชลประทานรวม 34,683 ไร่

นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์ด้านอื่นๆ อีก ได้แก่ สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ดำเนินกรโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 2 เครื่อง แต่ละเครื่องมีกำลังผลิต ไฟฟ้า 4,500 กิโลวัตต์/ชั่วโมง รวมทั้งหมด 9,000 กิโลวัตต์/ชั่วโมง ใช้ในเขตอำเภอแม่แตง อำเภอเชียงดาว และอำเภอสันทราย เชียงใหม่

2.2) หน้าที่ความรับผิดชอบโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด

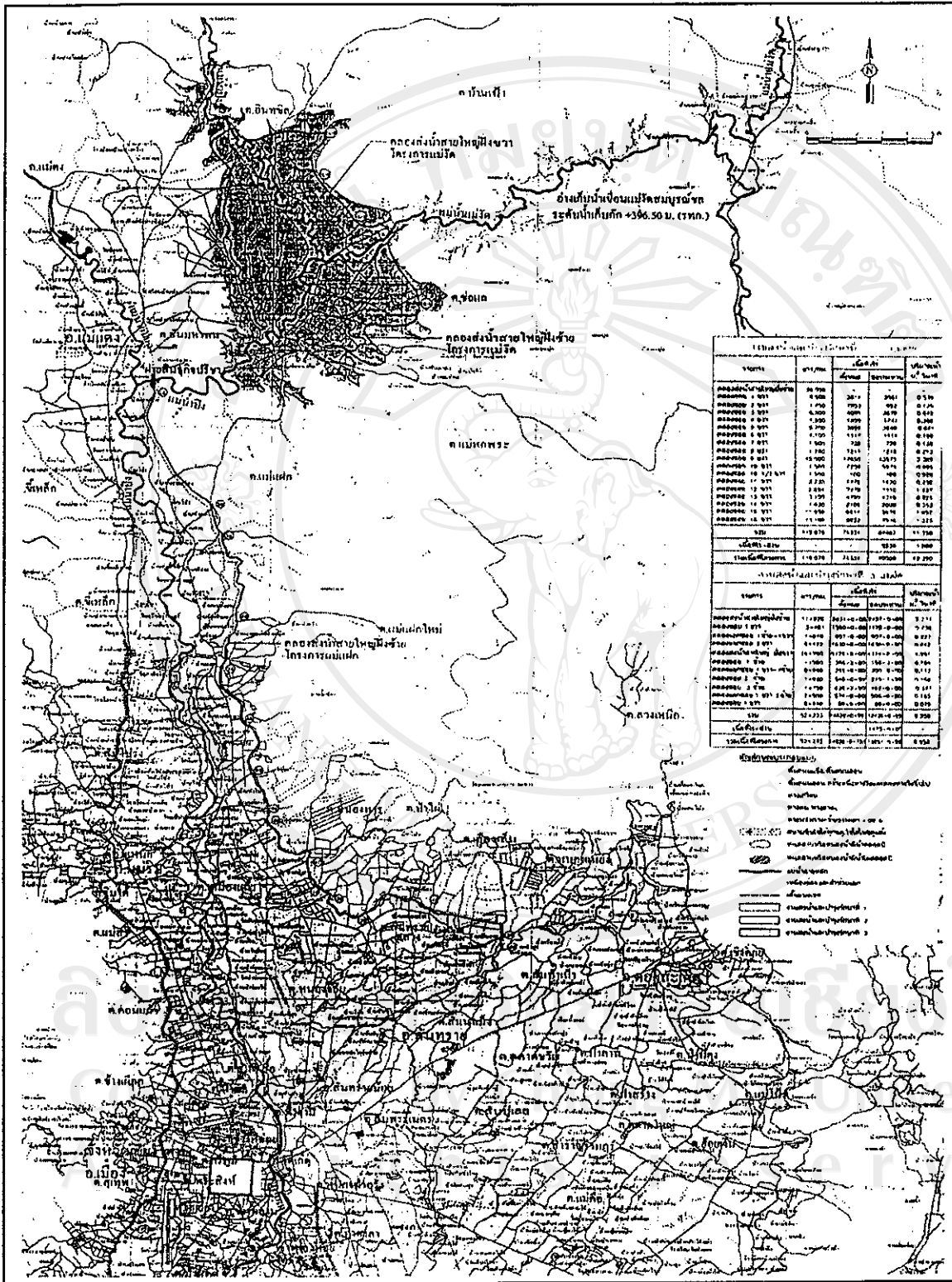
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด อาศัยแหล่งน้ำจากน้ำปิงตอนบน ซึ่งมีลำน้ำสาขาใหญ่ที่สำคัญคือ ลำน้ำแม่จัด และได้มีการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ เป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่แน่นอนให้แก่โครงการ และได้มีการแบ่งงานส่งน้ำและบำรุงรักษาเป็น 3 งาน (ดังรูป 2.4) ได้แก่

- **งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1** รับผิดชอบห้วงงาน โครงการฯ แม่แฝก และพื้นที่ส่งน้ำตั้งแต่ห้วงงาน ถึงคลองซอย 9 มีพื้นที่ชลประทาน 32,700 ไร่ ได้รับแหล่งน้ำจากแม่น้ำแม่จัดและแม่น้ำปิง (ตาราง 2.4)

- **งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2** รับผิดชอบพื้นที่ส่งน้ำตั้งแต่คลองซอย 10 ถึงปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีพื้นที่ชลประทาน 37,300 ไร่ ได้รับแหล่งน้ำจากแม่น้ำแม่จัดและแม่น้ำปิง (ตาราง 2.4)

- **งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3** รับผิดชอบโครงการฯ แม่จัดทั้งหมด มีพื้นที่ชลประทาน 29,116 ไร่ ได้รับแหล่งน้ำจากแม่น้ำแม่จัด ซึ่งอยู่บริเวณท้ายเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล (ตาราง 2.5)

รูป 2.4 แผนที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด จังหวัดเชียงใหม่, 2545

ตาราง 2.4 รายละเอียดของคลองส่งน้ำและพื้นที่ชลประทาน งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1,2

ที่	รายการ	ขนาดของคลอง			เนื้อที่ (ไร่)	
		ยาว (กิโลเมตร)	ก้นกว้าง (เมตร)	ลึก (เมตร)	ทั้งหมด	ชล ประทาน
	คลองส่งน้ำสายใหญ่	36.000				
1	คลองซอย 1	8.500	1.90	0.80	3,814	3,061
2	คลองซอย 2	1.750	0.75	0.53	1,053	992
3	คลองซอย 3	6.500	1.80	0.75	4,090	3,679
4	คลองซอย 4	1.500	0.60	0.40	1,800	1,741
5	คลองซอย 5	6.700	1.20	0.80	3,896	3,640
6	คลองซอย 6	1.100	0.55	0.60	1,117	1,111
7	คลองซอย 7	1.500	0.50	0.30	728	728
8	คลองซอย 8	1.280	0.60	0.60	1,217	1,210
9	คลองซอย 9	15.000	3.00	1.41	17,650	13,575
10	คลองซอย 10	1.580	1.90	0.90	7,200	5,675
11	คลองซอย 10 ½	1.500	0.60	0.25	100	100
12	คลองซอย 11	3.235	0.75	0.60	1,476	1,430
13	คลองซอย 12	2.854	2.10	0.90	7,470	7,310
14	คลองซอย 13	3.400	1.25	0.90	4,780	4,710
15	คลองซอย 14	1.630	1.15	0.60	2,103	2,008
16	คลองซอย 15	11.950	1.70	0.90	6,914	5,976
17	คลองซอย 16	13.100	2.25	0.90	8,923	7,516
	รวม	119.079			74,334	64,462
	เนื้อที่ไร่ – สวน					5,538
	รวมเนื้อที่โครงการ	119.079			74,334	70,000

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด, 2545

ตาราง 2.5 รายละเอียดของคลองส่งน้ำและพื้นที่ชลประทาน งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3

ที่	รายการ	ขนาดของคลอง			เนื้อที่ชล ประทาน (ไร่)
		ยาว (กิโลเมตร)	ก้นกว้าง (เมตร)	ลึก (เมตร)	
1	คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย	11.020	1.30	1.20	4,259
2	คลองซอย 1 ขวา	5.380	0.80	0.80	1,711
3	คลองแยกซอย 1 ซ้าย – 1 ขวา	1.810	0.40	0.30	709
4	คลองแยกซอย 2 ขวา	5.122	0.80	0.75	2,035
5	คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา	19.700	1.60	1.50	9,153
6	คลองซอย 1 ซ้าย	1.550	0.40	0.35	1,090
7	คลองแยกซอย 1 ขวา – 1 ซ้าย	0.990	0.40	0.40	190
8	คลองซอย 2 ซ้าย	1.620	0.60	0.40	1,934
9	คลองซอย 3 ซ้าย	1.750	0.60	0.45	2,550
10	คลองแยกซอย 1 ขวา – 1 ซ้าย	2.500	0.50	0.40	430
11	คลองซอย 1 ขวา	0.840	0.30	0.30	195
	รวม	52.282			24,256
	รวมพื้นที่ฝ่ายราษฎร				4,860
	รวมเนื้อที่โครงการ				29,116

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด, 2545

3) โครงการแม่ปิงเก่า

ที่ตั้งโครงการ เลขที่ 57 หมู่ 7 ตำบลคอนแก้ว อำเภอสาร์ภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่
สังกัดสำนักชลประทานที่ 1 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.1) ลักษณะทั่วไปของโครงการ

ฝ่ายแม่ปิงเก่าหรือฝ่ายชลชั้นรัชพิณิจ พร้อมระบบส่งน้ำ เป็นโครงการเก่าแก่
ที่ก่อสร้างมานาน โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ.2481 ฝ่ายแม่ปิงเก่าไม่มีอ่างเก็บน้ำเอง แหล่งน้ำต้นทุน
รับน้ำจากแม่น้ำปิง ส่งให้พื้นที่เกษตรกรรมของโครงการฯ แต่แม่น้ำปิงยังมีฝ่ายแม่แตงรับน้ำเพื่อส่ง
ให้พื้นที่เกษตรกรรมของโครงการชลประทานแม่แตง และยังมีฝ่ายอีก 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายพญาคำ (ท่า
ศาลา) ฝ่ายหนองผึ้ง และฝ่ายท่าวังตาล รับน้ำเพื่อส่งให้พื้นที่เกษตรกรรม ทำให้น้ำในแม่น้ำปิงเหลือ

จากฝ่ายดังกล่าวข้างต้นในฤดูแล้งมาถึงฝ่ายแม่ปึงเก่าประมาณ 2.5 – 3.0 ลบ.ม/วินาที แต่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายของฝ่ายต้องการใช้น้ำประมาณ 3.0 ลบ.ม/วินาที และด้านท้ายฝ่ายแม่ปึงเก่ายังมีฝ่ายอีก 2 ฝ่าย ซึ่งต้องใช้น้ำจากแม่น้ำปึง ทางฝ่ายชลประทานพันธ์พินิจจึงต้องปล่อยน้ำให้ฝ่ายด้านท้ายน้ำด้วย ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำพูน จึงได้ประสานไปยังโครงการชลประทานแม่แฝก – แม่จัด ให้ส่งน้ำลงมาช่วย (ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำพูน, 2545)

3.2) หน้าที่ความรับผิดชอบโครงการแม่ปึงเก่า

โครงการแม่ปึงเก่าเป็น โครงการหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานลำพูน ซึ่งแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่โครงการชลประทานแม่ปึงเก่า จำนวน 4 ตำบล ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และ 8 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 45,863 ไร่

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 9 ตำบล ในเขตอำเภอป่าซาง 5 ตำบลในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง และ 3 ตำบลในเขตอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 74,500 ไร่

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 8 ตำบลในเขตอำเภอเถี และ 3 ตำบลในเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 43,343 ไร่

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 7 ตำบลในเขตอำเภอเมือง 6 ตำบลในเขตอำเภอแม่ทา และ 2 ตำบลในเขตอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 76,750 ไร่

ในที่นี้จะขอกล่าวรายละเอียดเฉพาะฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 เพราะเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

3.3) โครงการชลประทานในความรับผิดชอบของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่โครงการชลประทานแม่ปึงเก่า (รูป 2.5) มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการชลประทานขนาดกลาง และขนาดเล็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมทั้งงานด้านการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการชลประทาน ในการบริหารจัดการน้ำแก่พื้นที่เพาะปลูก รวมทั้งการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ การฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการจัดการน้ำอย่างถูกวิธี การให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ การดำเนินการ โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ และการ

ดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำ งานปรับปรุงระบบชลประทาน งานซ่อมแซมบำรุงรักษา
โครงการชลประทาน และการระบายน้ำ

โดยแบ่งงานภายในออกเป็น 3 งาน ดังนี้

- งานส่งน้ำและส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่อง มีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลด้านการส่งน้ำ การระบายน้ำ การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในการอุปโภค บริโภค และการเกษตรกรรม การป้องกันอุทกภัยและภัยแล้ง
- งานปฏิบัติการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการแก้ไข ป้องกันอุทกภัย และภัยแล้ง ดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำ งานปรับปรุงระบบชลประทานในพื้นที่รับผิดชอบ
- งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนการซ่อมแซมบำรุงรักษาโครงการชลประทาน อาคารชลประทานต่างๆ ในพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งการระบายน้ำ

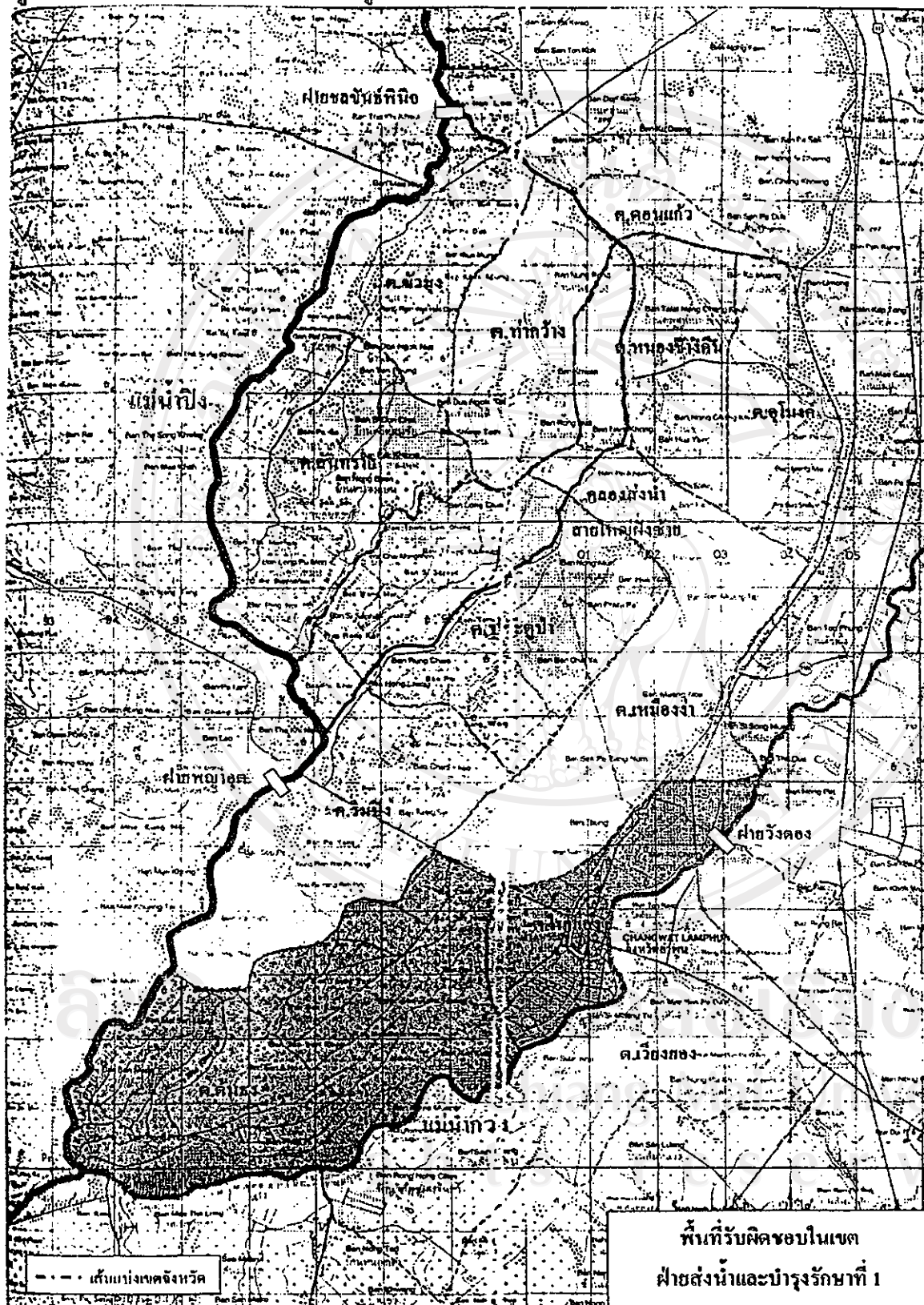
โครงการในความรับผิดชอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) โครงการขนาดกลาง จำนวน 2 โครงการ ดังนี้

(1.1) โครงการฝายชลชั้นรพีนิจ หรือฝายแม่ปิงเก่า มีขนาดสูง 2 เมตร

ยาว 105 เมตร พื้นที่ชลประทาน 36,963 ไร่ รายละเอียดดังตาราง 2.6

รูป 2.5 แผนที่โครงการชลประทานลำพูน

ที่มา : ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำพูน, 2545

ตาราง 2.6 รายละเอียดของคลองส่งน้ำและพื้นที่ชลประทานโครงการฝายชลชั้นรุ้พินิจ

ที่	ชื่อคลองส่งน้ำ	ขนาดคลอง (เมตร)			พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
		กว้าง	ลึก	ยาว	
	คลองส่งน้ำสายใหญ่	12.00	2.00	13.80	36,963
	คลองขอยและคลองแยกขอย				
1	เหมืองขอยที่ 1	6.00	1.63	750	-
2	เหมืองแยกขอยที่ 1-1	3.75	2.08	1,450	300
3	เหมืองแยกขอยที่ 1-2	4.00	1.40	2,258	310
4	เหมืองแยกขอยที่ 1-3	4.20	1.68	4,400	1,490
5	เหมืองแยกขอยที่ 1-4	4.00	1.50	2,890	1,430
6	เหมืองขอยที่ 2	5.53	1.65	8,100	1,530
7	เหมืองแยกขอยที่ 2-1	4.00	1.32	5,328	1,050
8	เหมืองขอยที่ 3	4.57	1.27	7,000	330
9	เหมืองขอยพิเศษที่ 1	1.21	1.45	3,205	1,150
10	เหมืองขอยพิเศษที่ 2	3.63	1.73	11,839	1,513
11	เหมืองขอยพิเศษที่ 3	2.63	1.68	2,335	661
12	เหมืองขอยที่ 4	2.86	1.27	756	800
13	เหมืองขอยที่ 5	3.20	1.10	1,373	-
14	เหมืองแยกขอยที่ 5-1	2.13	1.20	2,624	828
15	เหมืองแยกขอยที่ 5-2	3.00	1.38	2,260	837
16	เหมืองขอยที่ 6	4.06	1.31	8,570	6,014
17	เหมืองขอยที่ 7	2.67	1.23	2,200	486
18	เหมืองขอยที่ 8	2.00	0.97	986	130
19	เหมืองขอยที่ 9	2.17	0.94	800	232
20	เหมืองขอยที่ 10	2.27	0.88	1,930	276
21	เหมืองขอยที่ 11	3.75	1.58	3,055	1,435
22	เหมืองแยกขอยที่ 11-1	5.78	1.68	8,516	5,747
23	เหมืองแยกขอยที่ 11-2	3.40	1.60	934	625
24	เหมืองขอยที่ 12	7.60	1.38	5,700	4,297
25	เหมืองแยกขอยที่ 12-1	3.00	1.30	3,350	1,330
26	เหมืองขอยที่ 13	1.72	0.76	1,500	250
27	เหมืองขอยที่ 14	3.64	1.24	3,800	250
28	เหมืองขอยที่ 15	3.25	1.10	1,642	1,159
29	เหมืองขอยที่ 16	2.60	1.46	2,850	307
30	เหมืองขอยที่ 17	2.32	1.02	3,815	1,345
31	เหมืองแยกขอยที่ 17-1	4.90	2.00	2,470	851
	รวมคลองส่งน้ำเหมืองขอย			36,053	
	รวมคลองส่งน้ำเหมืองแยกขอย			47,676	
	รวมทั้งหมด			110,729	36,963

ที่มา : ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำพูน, 2545

(1.2) โครงการฝายวังทอง ตั้งอยู่ที่บ้านท่าล้อ ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีขนาดสูง 3.85 เมตร ยาว 30 เมตร คลองส่งน้ำมีขนาดกว้าง 1.00 เมตร ลึก 1.35 เมตร ยาว 6,000 เมตรพื้นที่ชลประทาน 5,700 ไร่ ได้รับแหล่งน้ำจากน้ำแม่กวาง

(2) โครงการขนาดเล็ก จำนวน 1 โครงการ ดังนี้

โครงการฝายพญาอูต ตั้งอยู่ที่บ้านหนองผา ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีขนาดสูง 2.50 เมตร ยาว 65 เมตร พื้นที่ชลประทาน 3,200 ไร่ (ตาราง 2.7) ได้รับแหล่งน้ำจากแม่น้ำปิง

ตาราง 2.7 พื้นที่ชลประทานโครงการฝายพญาอูต

ที่	ชื่อคลองส่งน้ำ	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
1	เหมืองริมปิง	315
2	เหมืองสันมะนะ	580
3	เหมืองสันประคู้	660
4	เหมืองกลาง	800
5	เหมืองกิ้ว	895
	รวม	3,200

ที่มา : ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานลำพูน, 2545

รวมโครงการชลประทานทั้งสิ้น 3 โครงการ มีพื้นที่ชลประทานจำนวน 45,863 ไร่

4) ฝายต่างๆ ของราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่

นอกจากเกษตรกรในพื้นที่ของโครงการแม่แฝก – แม่จืด และโครงการแม่ปิงเก่าแล้ว ยังมีฝายของราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับประโยชน์จากลำน้ำแม่จืด ได้แก่

4.1) ฝายท่าศาลา (พญาคำ) ที่ตั้ง ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวม 13,183 ไร่

4.2) ฝายหนองผึ้ง ที่ตั้ง ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวม 2,500 ไร่

4.3) สายทำวังตาล ที่ตั้ง ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวม 8,100 ไร่

4.4) สายท่ามะโก๋ ที่ตั้ง ตำบลสบแม่ข่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวม 7,000 ไร่

4.5) สายตบร่อง ที่ตั้ง ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานรวม 3,900 ไร่

รวมพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 34,683 ไร่

2.6.4 ทรัพยากรแหล่งศึกษาธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติศรีลานนาเป็นแหล่งป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และมีเนื้อที่กว้างใหญ่ในเขตภาคเหนือ จึงได้มีผู้ที่สนใจเข้าเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ดังตาราง 2.8 แสดงให้เห็นถึงปริมาณผู้เข้ามาเที่ยวชมในเขตอุทยานฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 – 2544 ทั้งนี้เนื่องจากในเขตอุทยานฯ มีแหล่งศึกษาธรรมชาติที่สำคัญหลายจุดด้วยกัน ได้แก่

1) อ่างเก็บน้ำโครงการชลประทานเขื่อนแม่จตุสมบูรณ์ชล

อุทยานแห่งชาติศรีลานนาได้ผนวกพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จตุสมบูรณ์ชล อ่างเก็บน้ำที่ได้ชื่อว่ามีชื่อเสียงที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นอ่างเก็บน้ำที่ครอบคลุมอาณาเขตที่น้ำท่วมในบริเวณป่าแม่แตง และป่าแม่จตุ สภาพป่าธรรมชาติรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำมีสภาพสมบูรณ์มาก มีทิวทัศน์อันสวยงาม มีเรือนแพสำหรับบริการที่พักและอาหาร เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่น่าสนใจ

2) แหล่งชมนก

ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ไปตามถนนห้วยแม่วะ 300 เมตร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกเป็ดน้ำ (Genus Anas) และนกกระสาขาว (Ciconai Ciconai) ช่วงระหว่างเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน จะมีนกเป็ดน้ำอพยพบินมาจากไซบีเรียอาศัยอยู่อย่างชุกชุม และจะอาศัยอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จตุสมบูรณ์ชลจนถึงเดือนพฤษภาคมก็จะบินอพยพกลับไป และจะบินกลับมาใหม่ในปีต่อๆ ไป สำหรับนกกระสาขาวจะอาศัยหากินอยู่บริเวณรอบๆ อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จตุสมบูรณ์ชล นอกจากนี้ยังมีนกกระยางโทนใหญ่ (Egretta alba) นกกระยางโทนน้อย (Egretta intermedia) นกยางกรอก พันธุ์จีน (Ardeola bacchus) อาศัยอยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำฯ นักท่องเที่ยวจะ

สามารถเข้ามาชมได้ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน – พฤษภาคม ซึ่งมีนกนานาชนิดให้พบเห็นมากกว่าฤดูอื่น

3) แหล่งชมปลา

ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ไปตามถนนห้วยแม่วะ 100 เมตร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาอย่างชุกชุม แหล่งชมปลามีปลาหลายพันธุ์ให้พบเห็น ไม่ว่าจะเป็นปลากด ปลาสวย ปลาตะเพียน นอกจากนี้ยังพบกิ้งก่ามรกต ปลาบึก และหอย บริเวณจุดชมปลา จะมีศาลาพักผ่อนที่วิวสามารถให้อาหารปลาได้อย่างใกล้ชิด

4) น้ำตกม่อนหินไหล

อยู่บริเวณป่าแม่จัดคอนห้วยแม่แพ่ง ตำบลแม่ป๋อง ตำบลแม่แวน ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นน้ำตกที่มีความงดงามท่ามกลางความสมบูรณ์ทางธรรมชาติของป่าดิบเขาและป่าดิบแล้งที่เขียวชอุ่มตลอดปี น้ำตกม่อนหินไหลมีทั้งหมด 9 ชั้น ตอนบนของลำห้วยแม่แพ่งเป็นน้ำตกมีความสูงถึง 6 ชั้น แต่ละชั้นสูงประมาณ 5.15 เมตร โดยเฉพาะน้ำตกชั้นที่ 1,2 และ 3 เป็นตาดหินลาดตลอดลงมามีความสูงประมาณ 40 เมตร ส่วนตอนล่าง ของห้วยแม่แพ่งประกอบด้วย 3 ชั้น แต่ละชั้นมีลักษณะเด่นที่แปลก ชั้นที่ 3 เป็นชั้นที่สวยงามที่สุด คือ มีความสูงประมาณ 100 เมตร ความกว้างของน้ำตกประมาณ 15 เมตร เป็นตาดหินลาดเทเป็นแนวตรงลงมามีน้ำตกไหลตลอดปี จะมีปริมาณน้ำมากในเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีความหลากหลายทางพรรณพืชและสัตว์ป่า บรรยากาศร่มเย็นและเงียบสงบน่าท่องเที่ยว

5) สภาพป่าธรรมชาติ

มีทิวทัศน์สวยงามบริเวณเขตติดต่อระหว่างป่าแม่จัด อำเภอพร้าว และป่าเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นป่าสองข้างทางหลวงหมายเลข 1150 ประกอบด้วยป่าดงดิบชื้นที่สมบูรณ์สลับกับป่าเบญจพรรณ และเทือกเขาหินปูนอันสูงชัน คือ เทือกเขาคอย เผาสามเส้า ปรากฏเด่นเป็นฉากหลังสูง ๆ ต่ำ ๆ สวยงามมาก เลยขึ้นไปจากจุดชมวิวน้ำตกม่อนหินไหล ณ ยอดคอยจอมหมด ซึ่งมีความสูง 1,718 เมตร ถือเป็นยอดคอยที่สูงที่สุดในอุทยานฯ ปลายเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ของทุกปี จะพบเห็นดอกบัวตองบานสะพรั่งเต็มยอดคอย

6) ถ้ำผาแดง

ตั้งอยู่กลางคอยผาแดง ภายในถ้ำมีความงดงามของหินงอกหินย้อย และถ้ำกว้างขนาดใหญ่เท่าสนามฟุตบอล ในบริเวณเดียวกันจะมีถ้ำเพชร ที่มีครกกระเดื่องอายุนับร้อยๆ ปี อยู่ในถ้ำ ซึ่งหาดูได้ไม่ถ่ยนัก นอกจากนี้ยังพบร่องรอยของช้างป่า ซึ่งในอดีตเคยมีฝูงช้างป่าอาศัยอยู่

7) น้ำตกป่าพุด

เป็นน้ำตกขนาดกลางมีทั้งหมด 7 ชั้น ตั้งอยู่ในหมู่บ้านห้วยป่าไร่ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นไปชมทัศนียภาพความสวยงามของน้ำตกเหมาะสำหรับผู้รักการผจญภัยและอย่างสัมผัสกับบรรยากาศที่แวดล้อมไปด้วยความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ

8) จุดพักผ่อนห้วยกุ่ม

เป็นสถานที่ตั้งค่ายพักแรม ท่ามกลางธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยขุนเขาและบรรยากาศตั้งค่ายพักแรมติดริมฝั่งแม่น้ำปิง รอยต่อระหว่างอำเภอแม่แตงและอำเภอเชียงดาว มีสะพานแขวนข้ามลำน้ำปิงไปยังจุดพักแรม ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้คราวละ 400 คน เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสมุนไพรนานาชนิด และมีแปลงปลูกป่า ซึ่งปลูกต้นไม้หลากหลายชนิด ต้นเสลาเปลือกบาง เพื่อให้เห็นถึงการปลูกป่าทดแทน

9) น้ำพุเจ็ดสีและน้ำตกบัวตอง

น้ำพุเจ็ดสี เป็นบ่อน้ำพุเย็น มีขนาด 6x8 เมตร มีน้ำไหลพุ่งออกมาจากใต้ดินตลอดปี น้ำใสเป็นประกายสีรุ้งเมื่อกระทบกับแสงอาทิตย์ ชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า น้ำพุเจ็ดสี ในน้ำพุเจ็ดสีนี้มีธาตุแคลเซียม และเป็นแหล่งกำเนิดน้ำตกบัวตอง โดยน้ำจะไหลไปตามลำธารจนถึงน้ำตกบัวตองเป็นระยะทางประมาณ 100 เมตร น้ำตกบัวตองเป็นน้ำตกธรรมชาติที่สวยงามและมีลักษณะพิเศษเป็นธารหินปูน สามารถเดินเล่นตามน้ำตกได้โดยไม่ลื่น น้ำตกมีความสูงประมาณ 100 เมตร มีความลาดชันประมาณ 50 องศา มีทั้งหมด 3 ชั้น น้ำตกบัวตองจะไหลลงสู่ห้วยแม่ป้อนต่อไป

สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งศึกษาธรรมชาติ สามารถใช้เส้นทางได้ถึง 4 เส้นทาง คือ

(1) ทางหลวงหมายเลข 107 สายเชียงใหม่ - ผ่าฝายแม่แม่แม่น้ำปิงป่าเชียงดาวฝั่งซ้ายแม่แม่น้ำปิงช่วงอำเภอเชียงดาว เป็นถนนลาดยางสภาพดี

(2) ทางหลวงหมายเลข 1001 สายเชียงใหม่ - พร้าว ผ่านป่าแม่แตง ป่าแม่จัด เป็นถนนลาดยางสภาพดี ตรงกิโลเมตรที่ 79 บ้านประคู้ ตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีทางแยกเข้าอ่างเก็บน้ำชลประทานแม่แตงเข้าสู่บริเวณที่ทำกรอุทยานแห่งชาติและน้ำตกม่อนหินไหลได้

(3) ทางหลวงหมายเลข 1150 สายปึงโค้ง เชียงดาว - พร้าว เป็นทางหลวงสายที่แยกจากทางหลวงหมายเลข 107 ผ่านป่าเชียงดาวตอนบนและป่าแม่จัดตอนบน สภาพถนนเป็นดินลูกรัง

(4) ทางหลวงหมายเลข 1150 สายเชียงรายผ่านอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านไปยังอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สภาพถนนลาดยางดีมาก

ตาราง 2.8 สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2535 – 2544

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
2535	81,261
2536	54,420
2537	58,306
2538	48,494
2539	58,334
2540	197,968
2541	299,105
2542	313,300
2543	295,319
2544	16,515
เฉลี่ย	142,302

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ, 2545